

Nr 54.

Ankom till riksdagens kansli den 11 maj 1945 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning i vissa fall för hagelskador.

(1:a avd.)

I en till riksdagen den 2 mars 1945 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 144, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att till Bidrag till ersättning för hagelskador för budgetåret 1945/46 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 300 000 kronor.

Under juli och augusti månader 1944 inträffade flerstädes i landet osedvanligt svåra hageloväder med påföljd att växande gröda och i vissa fall även byggnader skadades. I anledning härav ha till Kungl. Maj:t från myndigheter, sammanslutningar och enskilda inkommit ett antal framställningar om ersättning av statsmedel till de jordbrukare, som sålunda tillskyndats förluster. Framställningarna avse jordbrukare i följande län, nämligen Östergötlands, Jönköpings, Kalmar, Gotlands, Kristianstads, Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands, Gävleborgs och Jämtlands län. I de fall, där framställningarna icke gjorts av vederbörande länsstyrelse, ha yttranden inhämtats från dessa. Härjämte ha infordrade utlåtanden avgivits av lantbruksstyrelsen, statskontoret och riksräkenskapsverket.

I fråga om antalet i framställningarna upptagna jordbrukare, värdet av de lidna skadorna samt den vederbörande i vissa fall tillkommande försäkringsersättningen torde få hänvisas till följande sammanställning.

L ä n	Antal skadelidande	Skadans totalvärde kronor	Försäkringsersättning kronor
Östergötlands	154	975 126: 29	505 026: 01
Jönköpings.....	13	9 624: 36	—
Kalmar	26	69 087: 65	—
Gotlands.....	23	¹ 13 461: 90	—
Kristianstads.....	30	12 953: 66	—
Älvsborgs	73	61 437: 74	—
Skaraborgs.....	67	122 910: 21	—
Värmlands.....	30	6 664: 02	—
Gävleborgs.....	84	27 631: 64	—
Jämtlands	47	¹ 53 153: 90	—
Summa	547	1 352 051: 37	505 026: 01

¹ Däri inbegripet skada å byggnader.

Departementschefen har — efter redogörelse för föreliggande framställningar och utlåtanden — anfört och föreslagit följande:

»Såsom av det förut anförda framgår inträffade under sommaren 1944 flerstädes i landet osedvanligt svåra hageloväder, varigenom ett betydande antal jordbrukare tillfogades ekonomiska förluster till följd av skador å växande gröda och i vissa fall även å byggnader. Vid verkställda värderingar ha de ekonomiska förlusterna av skadorna uppskattats till i runt tal icke mindre än 1 350 000 kronor, varav omkring 15 000 kronor belöpa å skadade byggnader. Av nämnda belopp ha emellertid cirka 500 000 kronor utbetalats eller beräknats komma att bliva utbetalade av vederbörande försäkringsbolag på grund av tecknade hagelskadeförsäkringar.

Såsom en allmän princip i fråga om bistånd från statens sida vid naturkatastrofer eller liknande olyckshändelser har i regel gällt, att staten icke lämnar bistånd i sådana fall, där försäkring mot skadorna kan erhållas. Emellertid torde undantag från denna regel ha förekommit i vissa fall då det på grund av särskilda omständigheter eller billighetshänsyn funnits påkallat. I förevarande fall bör beaktas, att de inträffade hagelovädren synas ha förorsakat svårare och mera omfattande skador än dylika oväder vanligen åstadkomma och att vissa trakter drabbats därav, vilka icke tidigare brukat hemsökas av sådana oväder. Då härtill kommer att ett betydande antal av de drabbade jordbrukarna enligt vad utredningen i ärendet giver vid handen befinner sig i små ekonomiska omständigheter, finner jag billighetsskäl tala för att staten åtminstone i viss utsträckning lämnar bidrag till de skadelidande för förlusternas täckande.

I fråga om grunderna för utlämnande av dylikt bidrag kan jag i stort sett ansluta mig till vad lantbruksstyrelsen i sådant hänseende föreslagit. Visst bidrag till täckande av förlusterna till följd av skadorna å grödan och byggnaderna torde efter behovsprövning böra kunna lämnas enskilda jordbrukare. I regel torde bidraget icke böra utgå med högre belopp än 25 procent av den summa vartill skadorna skattats. Emellertid synes undantagsvis bidraget böra kunna bestämmas till 50 procent och i särskilt ömmande fall till 75 procent av nämnda summa. Dock finner jag försäkringsbolag icke böra berättigas att i stället för vederbörande skadelidande uppbära ifrågavarande bidrag. Med hänsyn till vad av statskontoret upplysts angående de aktuella försäkringsbolagens ekonomiska ställning torde skäl icke föreligga för att medgiva bolagen en sådan förmån. Det inträffade synes böra för jordbrukarna i allmänhet utgöra en allvarlig maning att skydda sig mot hagelskador genom försäkring, enär föreslagna åtgärden får betraktas såsom en extraordinär engångsåtgärd.

Med utgångspunkt från de av mig förut angivna grunderna för utlämnande av bidrag synes kunna beräknas, att ett belopp av i runt tal 300 000 kronor blir erforderligt för ifrågavarande ändamål. Ett anslag av nämnda storlek synes därför böra anvisas under nionde huvudtiteln å riksstaten för budgetåret 1945/46. Anslaget, som bör benämnas Bidrag till ersättning för hagelskador, synes böra givas karaktär av reservationsanslag. Därest riksdagen skulle anvisa medel för förevarande ändamål, torde det sedermera få ankomma å

Kungl. Maj:t att meddela erforderliga föreskrifter beträffande grunderna för dispositionen av anslaget, vilket synes böra fördelas genom lantbruksstyrelsens försorg.»

De i förevarande proposition lämnade uppgifterna ge vid handen att under sommaren 1944 osedvanligt svåra hageloväder inträffade flerstädes i landet, därvid ett betydande antal jordbrukare tillfogades ekonomiska förluster till följd av skador å växande gröda och i vissa fall även å byggnader, uppskattade till omkring 1 350 000 kronor, varav endast cirka 500 000 kronor täckas av hagelskadeförsäkringar.

Utskottet.

Inom utskottet har uttalats vissa betänkligheter mot att frångå principen om att bistånd från statens sida vid naturkatastrofer eller liknande olyckshändelser icke bör lämnas i sådana fall där försäkring mot skadorna kan erhållas. I det föreliggande fallet synas emellertid förlusterna till betydande del ha drabbat jordbrukare i små ekonomiska omständigheter och inträffat i trakter som icke tidigare brukat hemsökas av dylika oväder, vilka dessutom varit särskilt svårartade. Under sådana förhållanden anser utskottet liksom departementschefen att billighetsskäl tala för ett genomförande av den ifrågasatta hjälpaktionen, vilken sålunda bör betraktas såsom en extraordinär engångsåtgärd. Vad beträffar grunderna för utlämnande av statsbidrag för ändamålet biträder utskottet vad departementschefen föreslagit. Beräkningen av anslagsbehovet föranleder ingen utskottets erinran.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till ersättning för hagelskador* för budgetåret 1945/46 under nionde huvudtiteln anvisa ett *reservationsanslag* av 300 000 kronor.

Stockholm den 11 maj 1945.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Närvarande: se utlåtande nr 52.